ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ-ΦΥΣΗ-ΕΡΓΑΣΙΑ-ΠΟΛΙΤΕΙΑ

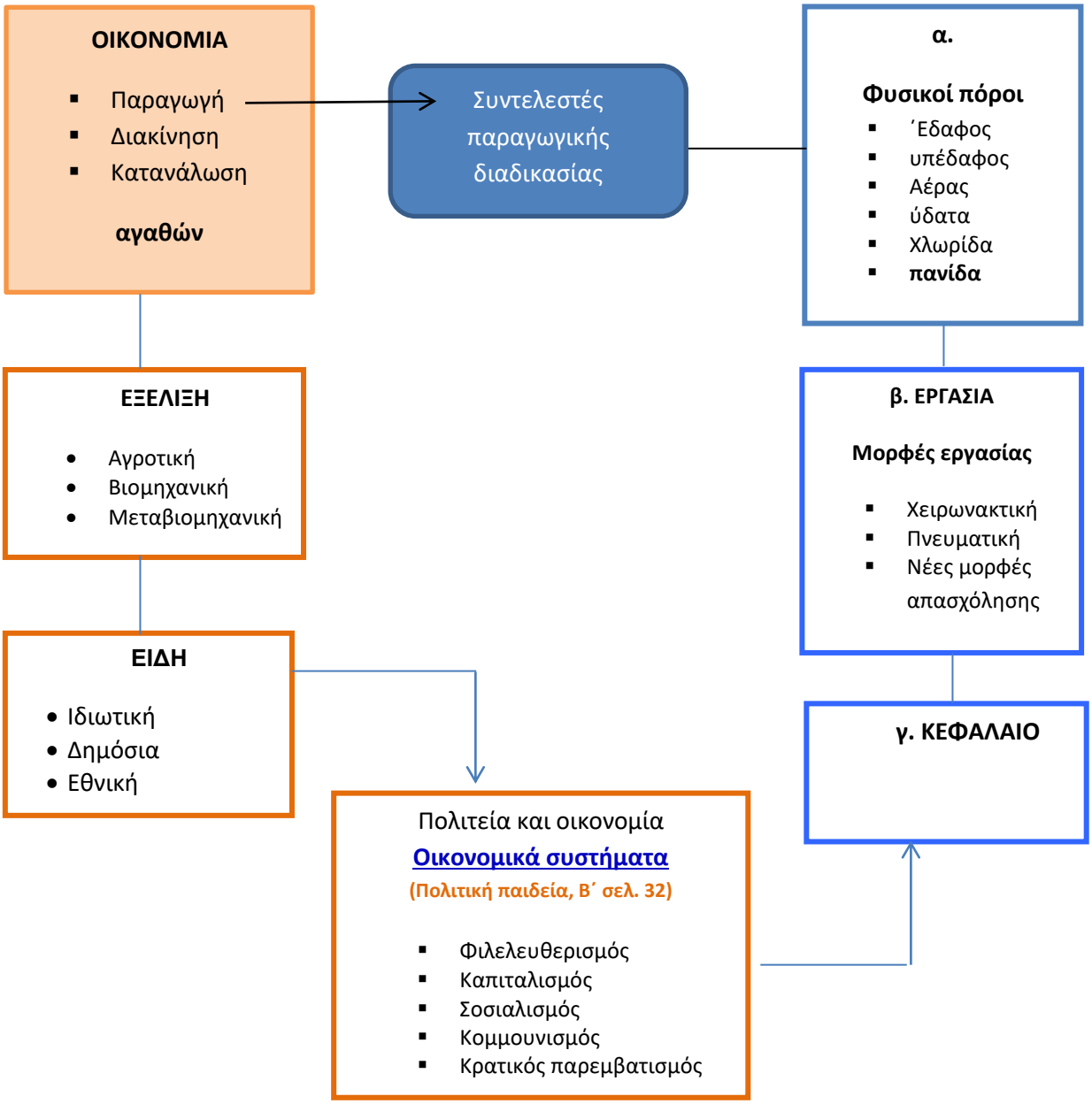

ΚΟΙΝΩΝΙΑ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ-ΠΟΛΙΤΕΙΑ

ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑ Ανάγκες	**ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ** Παραγωγή, διακίνηση, <u>κατανάλωση</u> αγαθών	**ΠΟΛΙΤΕΙΑ** Οργάνωση-διαχείριση της Οικονομικοί στόχοι
Ανθρώπινοι πόροι <u>Εργασία</u> <u>Εξειδίκευση</u>	**Οικονομικές δραστηριότητες** • Γεωργία • Μεταποίηση αγροτικών προϊόντων • Βιομηχανία • <u>Τουρισμός</u> • Μέσα μεταφοράς • Ενέργεια • Εμπόριο • Ναυτιλία • <u>Νέες τεχνολογίες</u> • Κατασκευές	**Ο ρόλος του κράτους στην οικονομία** • Οικονομική ανάπτυξη • Αύξηση της παραγωγικότητας • Οικονομική σταθερότητα • Δίκαιη κατανομή του παραγόμενου πλούτου • Διασφάλιση εργασιακών δικαιωμάτων • Προστασία του περιβάλλοντος • Ενίσχυση του κοινωνικού κράτους (κράτος πρόνοιας) • Επίλυση οικονομικών προβλημάτων
Σκοπός • Η ικανοποίηση των αναγκών • Βιοπορισμός • βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και της ποιότητας ζωής		**Σκοπός** • Οικονομική ανάπτυξη • Μεγιστοποίηση της κοινωνικής ευημερίας

Το κράτος με τις αποφάσεις του και **ανάλογα με το οικονομικό σύστημα** που υιοθετεί επηρεάζει καθοριστικά τις επιχειρήσεις , τα νοικοκυριά και γενικά τη λειτουργία της οικονομίας. Από το βαθμό οικονομικής ανάπτυξης εξαρτάται

η ευημερία, η κοινωνική σταθερότητα, η ποιότητα ζωής, η πολιτιστική δημιουργία και η γεωπολιτική θέση μιας χώρας

Εννοιολογικές συσχετίσεις

Οικονομία	Με τον όρο οικονομία νοείται ο κοινωνικός θεσμός που οργανώνει ***την παραγωγή, τη διακίνηση, τη διανομή και την κατανάλωση των αγαθών***. Ενδιάμεσες φάσεις στην παραγωγή και την κατανάλωση είναι ***η μεταφορά, η συντήρηση και το εμπόριο των αγαθών***
Παραγωγή	είναι το φαινόμενο **δημιουργίας αγαθών**
Αγαθά	είναι τα μέσα με τα οποία ο άνθρωπος ικανοποιεί όλες τις ανάγκες του. Τα αγαθά τα διακρίνουμε **σε πνευματικά και σε υλικά.** ***Υλικά*** είναι όσα χρησιμεύουν, για να ικανοποιεί ο άνθρωπος βιοτικές του ανάγκες, δηλαδή τη διατροφή, την ένδυση, τη στέγαση του κ.ά. Η διάκριση, ωστόσο, ανάμεσα σε πνευματικά και υλικά αγαθά δεν είναι απόλυτη, αφού συχνά ένα υλικό αγαθό μπορεί να έχει, εκτός από υλική, και πνευματική, αισθητική αξία, όπως λόγου χάρη ένα οικοδόμημα, ένα κόσμημα. ***Πνευματικά*** είναι όσα ικανοποιούν πνευματικές ανάγκες του ανθρώπου, όπως η Γνώση, το Ωραίο, οι Ιδέες.
Ανάγκη	είναι η έλλειψη κάποιου ουσιώδους στοιχείου στον οργανισμό ή στην ψυχική υπόσταση του ανθρώπου, το οποίο έχει ως επακόλουθο κάποια ένταση. **Πρωτεύουσες (βιολογικές) ανάγκες**: Οι ανάγκες που σχετίζονται με την επιβίωση άλλους (τροφή, νερό, στέγη, αναπαραγωγή). **Τεχνητές (πλασματικές) ανάγκες:** Οι ανάγκες που έντεχνα υποβάλλει η διαφήμιση, ώστε να φαίνονται σαν πραγματικές άλλους επιθυμίες. **Δευτερεύουσες (πολιτισμικές) ανάγκες:** Οι ανάγκες που σχετίζονται με τον πολιτισμό (υγεία, μόρφωση, ελεύθερος χρόνος, ψυχαγωγία, παιχνίδι, καλλιτεχνική έκφραση κτλ.)
Οικονομική ανάπτυξη	καλείται η δυνατότητα μιας κοινωνίας **να ικανοποιεί τις οικονομικές ανάγκες των μελών της** . Αυτή η δυνατότητα πραγματώνεται με την αύξηση ***ορισμένων παραγωγικών συντελεστών ή πόρων***
Πόροι της οικονομίας ή συντελεστές παραγωγής	Λέγονται οι παράγοντες που πρέπει να συνεργαστούν για να υπάρξει παραγωγή που θα χρησιμοποιηθεί για την κάλυψη των αναγκών του ανθρώπου. Οι συντελεστές παραγωγής είναι: ***α. το έδαφος ή φυσικοί πόροι*** ***β. η εργασία ή ανθρώπινοι πόροι*** ***γ. το κεφάλαιο ή κεφαλαιουχικός εξοπλισμός***
α. Φυσικοί πόροι	***Η φύση*** *αποτελεί βασικό συντελεστή της οικονομίας, γιατί είναι η βάση της ατομικής και της εθνικής οικονομίας, καθώς από εκεί αντλεί ο άνθρωπος* ✓ *τους* ***αναγκαίους πόρους*** *για την επιβίωσή του* ✓ *τους* ***ενεργειακούς πόρους*** *για τη λειτουργία μηχανών, των εργοστασίων, κ.λπ.* ✓ *τα* ***οικοδομικά υλικά*** *για τη δόμηση ιδιωτικών και δημόσιων κτισμάτων / έργων Επίσης* ✓ *με βάση* ***τη μορφολογία μιας χώρας****/περιοχής αναπτύσσονται οι βασικοί παραγωγικοί οικονομικοί κλάδοι της (γεωργία, αλιεία, ναυτιλία, εμπόριο, τουρισμός, παραγωγή ενέργειας)*

β. Ανθρώπινο δυναμικό **Ανθρώπινοι πόροι**	Το σύνολο των ανθρώπων που θέλουν και μπορούν να εργαστούν αποτελεί το ανθρώπινο δυναμικό μιας χώρας. *Με τον όρο αυτό δεν εννοούμε μόνο τα ποσοτικά χαρακτηριστικά (δηλαδή πόσοι είναι ικανοί και θέλουν να εργάζονται) αλλά και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά που διαθέτουν. Τέτοια είναι* ***το σύνολο των γνώσεων και των ικανοτήτων που αποκτούνται με τη μόρφωση , την εμπειρία και την εξειδίκευση και την εξοικείωση με τη χρήση των νέων τεχνολογιών.***
γ. Το κεφάλαιο	Πρόκειται για τα λεγόμενα κεφαλαιουχικά αγαθά, όπως: ***τα διάφορα μηχανήματα, εργαλεία, μέσα μεταφοράς, οι δρόμοι, οι τηλεπικοινωνίες καθώς και η τεχνολογία.***
Επιστήμη και τεχνολογία	**Οι εξελίξεις στην τεχνολογία και οι επιστημονικές έρευνες** επιτρέπουν συνήθως την καλύτερη αξιοποίηση ορισμένων πρώτων υλών, την ανακάλυψη νέων κοιτασμάτων ορυκτών ή την εκμετάλλευση κοιτασμάτων που προηγουμένως ήταν αδύνατο να χρησιμοποιηθούν (π.χ. επειδή βρίσκονταν σε μεγάλο βάθος ή στο βυθό της θάλασσας) κ.ο.κ.
Αποτελέσματα της οικονομικής ανάπτυξης	Ο όρος **ανάπτυξη** στα οικονομικά αναφέρεται στην ***αύξηση της πραγματικής παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών*** σε μία οικονομία με την πάροδο του χρόνο Τα **αποτελέσματα της οικονομικής ανάπτυξης είναι:** ✓ Ικανοποιητικές αμοιβές σε εργαζόμενους ✓ Εξασφάλιση θέσεων εργασίας ✓ Εκτέλεση κοινωφελών έργων (νοσοκομεία, ιδρύματα, εκπαίδευση κ.λπ.) ✓ Μεγάλα έργα σε νευραλγικούς παραγωγικούς τομείς (γεωργία, βιομηχανία, ναυτιλία, τουρισμός, εμπόριο) ✓ Ανάπτυξη του πολιτισμού ***Τόσο η ατομική πρόοδος όσο και η κοινωνική ευημερία εξαρτώνται από την οικονομική ανάπτυξη που επηρεάζει το βιοτικό επίπεδο και την ποιότητα ζωής σε επίπεδο προσωπικής και κοινωνικής ζωής***
Ευημερία	Η επάρκεια των υλικών μέσων της ζωής, που επιτρέπει τις απαραίτητες για έναν πολιτισμένο άνθρωπο ανέσεις
Βιοτικό επίπεδο	Οι υλικές και οικονομικές συνθήκες διαβίωσης ενός ατόμου ή μιας κοινωνίας.
Ποιότητα ζωής	Με τον όρο ποιότητα, σ επίπεδο ανθρώπινης ζωής, νοείται η ύπαρξη υλικών αγαθών, το ανώτερο βιοτικό επίπεδο, Η ποιότητα ζωής δεν εξασφαλίζεται μόνο με τους υλικούς όρους ζωής αλλά και με τους πνευματικούς, ηθικούς και ψυχικούς. Η ποιότητα ζωής επιτυγχάνεται όταν υπάρχει ισορροπία ανάμεσα στο ευρύτερο φυσικό κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον του ανθρώπου.
Πολιτισμική ανάπτυξη	*Πολιτισμός είναι το σύνολο των υλικών και πνευματικών αγαθών* ***που δημιουργεί ο άνθρωπος*** *για να καλύψει τις βιολογικές, κοινωνικές και ψυχοπνευματικές ανάγκες του. Επομένως, πολιτισμός , εργασία και κοινωνία είναι έννοιες αλληλένδετες, αφού προϊόν της συνεργασίας των κοινωνικών ομάδων είναι η παραγωγή* ***υλικών*** *και* ***πνευματικών δημιουργημάτων,*** *με τα οποία ο άνθρωπος προσπαθεί να καλύψει τις ανάγκες του και να δαμάσει τα φυσικά στοιχεία.*

Εργασία -ανθρώπινοι πόροι

Βιοπάλη	Ο αγώνας του ανθρώπου για την εξασφάλιση των απαραίτητων μέσων για την επιβίωσή του.
Κίνητρο	θεωρείται ***ό,τι κινεί σε δράση***, οτιδήποτε ελκύει και προσανατολίζει τη ενεργητικότητά του ανθρώπου για την κάλυψη των αναγκών του.
Εργασία	Εργάζομαι σημαίνει ότι ασκώ κάποιο έργο καταβάλλοντας σωματική ή πνευματική προσπάθεια για την παραγωγή αγαθών.
Χειρωνακτική εργασία	καλείται η εργασία για την εκτέλεση άλλους οποίας απαιτούνται σωματικ /μυϊκή δύναμη.
Πνευματική εργασία	καλείται η εργασία για την εκτέλεση άλλους οποίας απαιτούνται πνευματικές ικανότητες, ανώτερες θεωρητικές σπουδές
Τηλεργασία	καλείται η εργασία που εκτελείται εκτός του παραδοσιακού χώρου εργασίας (γραφεία, εργοστάσια, υπηρεσίες κ.λπ.) με τη χρήση τηλεπικοινωνιακών και προηγμένων τεχνολογιών πληροφόρησης
Βιοπορισμός	Η εξασφάλιση των υλικών μέσων επιβίωσης, ιδιαίτερα με την προσωπική εργασία.
Επάγγελμα	είναι η κύρια και συνεχής εργασία στην οποία επιδίδεται κάποιος, για να εξοικονομήσει τα απαραίτητα αγαθά που ικανοποιούν άλλους βιοτικές ανάγκες του
Λειτούργημα	Ο όρος χρησιμοποιείται για να δηλωθεί η διαφορά από τον όρο επάγγελμα, που δηλώνει το βιοποριστικό μέσο που αποβλέπει σε οικονομικά οφέλη. Ο όρος λειτούργημα αναφέρεται σε ορισμένα επαγγέλματα, τα οποία η κοινωνία ιεραρχεί διαφορετικά επειδή βασικός ***σκοπός άλλους είναι να υπηρετήσουν τον άνθρωπο.***
Επαγγελματική συνείδηση	Ο άνθρωπος που διαθέτει επαγγελματική συνείδηση έχει επίγνωση των ηθικών δεσμεύσεων (υποχρεώσεων) που συνεπάγεται η άσκηση άλλους επαγγέλματος και γνωρίζει ότι με αυτό συμβάλλει, εκτός από την ατομική, στην κοινωνική πρόοδο.
Επαγγελματικός προσανατολισμός	**είναι** η συστηματική επιστημονική βοήθεια και το σύνολο των μέσων και των ενεργειών με τα οποία το άτομο ενημερώνεται για τα επαγγέλματα και άλλους ιδιαίτερες ικανότητες και κλίσεις του ώστε να επιλέξει συνειδητά το επάγγελμα που του ταιριάζει.
Εξειδίκευση	είναι η αποκλειστική ενασχόληση με ένα πολύ μερικό και ειδικό αντικείμενο εργασίας ή μελέτης και η παράλληλη απόκτηση πολύ ειδικών γνώσεων και ικανοτήτων γύρω από το ίδιο αντικείμενο.
Εργασιακή αλλοτρίωση	ο όρος αναφέρεται στην ψυχική και συναισθηματική αποξένωση του εργαζόμενου από τη δουλειά του.
Ανεργία	πρόκειται για κατάσταση κατά την οποία προσφέρονται λίγες θέσεις εργασίας ενώ υπάρχουν πολλοί ενδιαφερόμενοι γι' αυτήν.
Αργία	ο όρος σημαίνει την εκούσια αποχή από την εργασία που οφείλεται σε νωθρότητα, τεμπελιά ή την εξασφαλισμένη κάλυψη των αναγκών του ανθρώπου με άλλους τρόπους.
Homo economicus:	Τύπος ανθρώπου που στοχεύει, με γνώμονα το δικό του συμφέρον, στη μεγιστοποίηση εκείνου που επιθυμεί, στην επιδίωξη του ιδιοτελούς συμφέροντος
Θεοποίηση του χρήματος	Η μετατροπή του χρήματος σε υπέρτατη αξία τη ζωής και η ταυτόχρονη υποβάθμιση των ηθικών αξιών (της ελευθερίας, της ειλικρίνειας, του σεβασμού κτλ.).
Homo consumens	(άνθρωπος καταναλωτής) καλείται έτσι ο άνθρωπος που αισθάνεται ακόρεστη δίψα κατανάλωσης, με αποτέλεσμα η απληστία και το αίσθημα του ανικανοποίητου να γίνονται κεντρικός πόλος του ψυχικού του βίου

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ-ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ	
Προβλήματα της Ελληνικής οικονομίας **Έλλειψη προγραμματισμού, τεχνογνωσίας** • Χαμηλή παραγωγικότητα • Μειωμένη ανταγωνιστικότητα • Γραφειοκρατία-κωλυσιεργία • Επενδυτική άπνοια • Παραοικονομία • Φοροδιαφυγή • **Ανεργία** • Χειραγωγούμενος συνδικαλισμός Παγκόσμια κοινωνία • Απελευθέρωση του εμπορίου • Παγκοσμιοποίηση του καπιταλισμού • Οικονομική κρίση-ύφεση • Οικονομικοί ανταγωνισμοί • Πόλεμοι για τον έλεγχο των πλουτοπαραγωγικών πηγών και της ενέργειας • Καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος • Φτώχεια • Ανεργία • Μετανάστευση • Προσφυγική κρίση • Ανθρωπιστική κρίση	**ΠΟΛΙΤΕΙΑ** **Στόχοι** 1) Οικονομική ανάπτυξη 2)Δημιουργία θέσεων εργασίας Πλήρης απασχόληση 3) Παραγωγικότητα 4) Σταθερό οικονομικό περιβάλλον 5) Ανταγωνιστική οικονομία 6) Δικαιότερη διανομή εισοδήματος 7) Περιφερειακή ανάπτυξη 8) Ορθολογική κατανομή των πόρων 9) Κοινωνική συνοχή 10)Ποιότητα ζωής και περιβάλλον **Πώς θα επιτευχθούν;** **Απαιτείται οργανωτικός και τεχνολογικός εκσυγχρονισμός του τρόπου παραγωγής** • Αξιοποίηση του εθνικού πλούτου • Ορθολογιστική οργάνωση της παραγωγής και χρήση νέων μεθόδων και τεχνικών • προγραμματισμός-σχεδιασμός-πρόβλεψη • σωστές αποφάσεις, επιλογές • καταπολέμηση της γραφειοκρατίας • κίνητρα για επενδύσεις • δίκαιη ανάπτυξη και φορολόγηση • ανεξάρτητος συνδικαλισμός • προώθηση και ενίσχυση της επιστημονικής έρευνας •	• τεχνογνωσία • ενίσχυση της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας • πάταξη της φοροδιαφυγής • εξάλειψη της παραοικονομίας • Βελτίωση των εργασιακών συνθηκών • προστασία των εργασιακών δικαιωμάτων • Αξιοκρατία • Αξιοπιστία, φερεγγυότητα • Θεσμικές μεταρρυθμίσεις • Πράσινη ανάπτυξη • Βιώσιμη αειφόρος ανάπτυξη • Εκσυγχρονισμός της εκπαίδευσης • Σχολικός επαγγελματικός προσανατολισμός • Επαγγελματική εκπαίδευση **ΑΤΟΜΟ** • εκπαίδευση • επαγγελματικός προσανατολισμός • ορθά κριτήρια επιλογής επαγγέλματος • εξειδίκευση • τεχνογνωσία • δια βίου εκπαίδευση • επαγγελματική και κοινωνική συνείδηση • συνέπεια • εργατικότητα • υπευθυνότητα • ωριμότητα • επιχειρηματικό πνεύμα **΄Ανθρωπος καταναλωτής** • Εγκράτεια • Λιτότητα • Οικολογική συνείδηση

Εννοιολογικές συσχετίσεις

Υγιής οικονομία	χαρακτηρίζεται η οικονομία **που διαθέτει με σωστό τρόπο τον πλούτο της.** Δηλαδή, κατανέμει με δίκαιο τρόπο τον πλούτο σε όλους τους πολίτες έτσι ώστε να έχουν τη δυνατότητα να καλύπτουν τις βασικές τους ανάγκες (στέγαση, τροφή, εκπαίδευση, ασφάλεια, ασφάλιση, περίθαλψη)
Κακοδιαχείριση της οικονομίας	σημαίνει **άνιση και άδικη κατανομή του παραγόμενου πλούτου** ή τη διάθεση του πλούτου σε έργα επίδειξης και όχι υποδομής.
Παραοικονομία	Είναι το σύνολο των οικονομικών δραστηριοτήτων που δεν μετριέται, δεν καταγράφεται στις επίσημες στατιστικές και αποτελεί περίπου το 30% του Α.Ε.Π.
Οικονομική κρίση	είναι το φαινόμενο κατά το οποίο μια οικονομία χαρακτηρίζεται από μια διαρκή και αισθητή μείωση της οικονομικής της δραστηριότητας, όπως π.χ. η επιχειρηματικότητα, η απασχόληση, το εθνικό προϊόν, οι τιμές, οι επενδύσεις, οι εξαγωγές κ.λπ.
Φτώχεια	Με τον όρο φτώχεια αναφερόμαστε στην οικονομική κατάσταση που χαρακτηρίζεται από έλλειψη επαρκών πόρων για την ικανοποίηση βασικών ανθρώπινων αναγκών. Το κατώφλι των βασικών αναγκών που ορίζει το όριο της φτώχειας διαφέρει από χώρα σε χώρα. Η έννοια της φτώχειας μπορεί και χωρίζεται ως εξής:.
Φοροδιαφυγή	είναι κάθε παράνομη πράξη ή παράλειψη του φορολογουμένου, με την οποία επιδιώκει τη μείωση της φορολογικής του επιβάρυνσης ή αποφυγή καταβολής του φόρου που του έχει βεβαιωθεί.
Το οικονομικό πρόβλημα	κάθε κοινωνίας προέρχεται από τη διαφορά που υπάρχει μεταξύ του πλήθους των αναγκών που οι άνθρωποι επιδιώκουν να ικανοποιήσουν και ***της περιορισμένης ποσότητας των αγαθών που υπάρχουν για την ικανοποίηση των αναγκών αυτών***. Στην ουσία η έλλειψη αγαθών είναι έλλειψη παραγωγικών συντελεστών. Κάθε οικονομία, με όποιο σύστημα και αν είναι οργανωμένη, έρχεται αντιμέτωπη με το οικονομικό πρόβλημα, όμως οι επιδιωκόμενες λύσεις και η μεθόδευση για την επίτευξη τους **διαφέρουν ανάλογα με το οικονομικό σύστημα.**
Καπιταλισμός	είναι η κεφαλαιοκρατία, το οικονομικό και γενικότερα κοινωνικό σύστημα που στηρίζει τη λειτουργία του στην ύπαρξη ιδιωτικών κεφαλαίων. Το κεφάλαιο (ο συσσωρευμένος πλούτος) επενδύεται από **τους ιδιώτες** κατόχους του (καπιταλιστές – κεφαλαιούχους) με σκοπό το κέρδος.
Σοσιαλισμός	Θεωρία και σύστημα κοινωνικής οργάνωσης, στο οποίο τα μέσα παραγωγής και κατανομής των αγαθών κατέχονται και ελέγχονται από κοινωνικές ομάδες, κοινότητες ή **από το κράτος και όχι από ιδιώτες**.
Κρατικός παρεμβατισμός	Κρατικός παρεμβατισμός είναι ***οι ενέργειες του κράτους οι οποίες επηρεάζουν την οικονομική δραστηριότητα ιδιωτών και επιχειρήσεων***. Αυτό επιτυγχάνεται με τη διαμόρφωση του νομικού και του θεσμικού πλαισίου μέσα στο οποίο εξασφαλίζεται η λειτουργία των νοικοκυριών / επιχειρήσεων και η ορθολογική συμπεριφορά των ατόμων, ώστε να δρουν δημιουργικά, να αποφεύγονται οι κοινωνικές συγκρούσεις και να διασφαλίζεται κοινωνική συνοχή.

Οικονομία και προγραμματισμός	ο προγραμματισμός, η οργάνωση και ο μακρόπνοος οικονομικός σχεδιασμός αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας.
Πράσινη οικονομία	ανάπτυξη, που βασίζεται στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (***υδροηλεκτρισμός, αιολική ενέργεια, βιομάζα, γεωθερμική ενέργεια, κυματική ενέργεια).***
Αειφόρος και βιώσιμη ανάπτυξη	Έτσι καλείται η οικονομική ανάπτυξη « που καλύπτει τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να θέτει σε κίνδυνο τη δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες», με άλλα λόγια η μέριμνα ώστε η σημερινή μεγέθυνση να μην υπονομεύει τις δυνατότητες μεγέθυνσης των μελλοντικών γενεών.

Αειφόρος βιώσιμη ανάπτυξη

*Πρόκειται για ένα ορθολογικό μοντέλο ανάπτυξης, που βασίζεται στην άποψη ότι η άντληση των φυσικών πόρων θα πρέπει να σέβεται τους ρυθμούς δια των οποίων η ίδια η φύση αποκαθιστά την καταστροφή που προξενεί η ανθρώπινη επέμβαση στο περιβάλλον. Στην ουσία τίθεται σε εφαρμογή το μοντέλο της **«πράσινης ανάπτυξης»**, που θα στηριχθεί στην καθαρή ενέργεια, την οποία θα αντλήσει από τις **ανανεώσιμες πηγές ενέργειας**, όπως είναι η ηλιακή, η αιολική, η γεωθερμική, η βιομάζα, τα βιοκαύσιμα, το νερό και το υδρογόνο. Επιπλέον, με την εκμετάλλευση των νέων τεχνολογιών και την **πρόοδο της Βιοτεχνολογίας** προωθείται η **κατασκευή ενεργειακών κτιρίων** (που καταναλώνουν λιγότερη ενέργεια ή καλύπτουν αυτοδύναμα τις ενεργειακές τους ανάγκες), και η **ενεργειακή γεωργία**. Το θετικό είναι ότι οι δύο στόχοι (οικονομική ανάπτυξη και προστασία του περιβάλλοντος) συμφιλιώνονται και δε θεωρούνται πια ανταγωνιστικοί. Για παράδειγμα, η Ευρωπαϊκή Ένωση (ιδιαίτερα η Γερμανία) ωθεί σήμερα τη βιομηχανία να αναπτύξει φιλικά προς το περιβάλλον προϊόντα και τεχνολογίες. Η αύξηση της ζήτησης γι' αυτά τα προϊόντα δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας και οικονομική ανάπτυξη, γεγονός το οποίο με τη σειρά του αποτελεί κίνητρο για νέες τεχνολογικές καινοτομίες και επενδύσεις*

(Βιομηχανική παραγωγή και ενέργεια, Γ' Εναίου Λυκείου – Επιλογής, κεφ. 6)

Μια κοινωνία (ανάλογα με το οικονομικό σύστημα) καθορίζει **πώς και πότε** θα χρησιμοποιεί τους παραγωγικούς της πόρους.Με αυτή την έννοια ***από τις επιλογές της*** κρίνεται ο τρόπος διαχείρισης των φυσικών πόρων και ο τρόπος αντιμετώπισης της κοινωνίας και των αναγκών της

1)Αν επιδιώκει να ικανοποιήσει όσο το δυνατόν περισσότερο **τις ανάγκες της σήμερα, έστω και σε βάρος των μελλοντικών γενεών**, θα χρησιμοποιεί τώρα τους πόρους της σε πολύ μεγάλο βαθμό, διαθέτοντας ενδεχομένους μικρό σχετικά μέρος τους για παιδεία, για παραγωγή υλικού κεφαλαίου, για προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και για ανανέωση ορισμένων πόρων κ.ά.

2) Αν, αντίθετα, η κοινωνία δείχνει **μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την ευημερία και των μελλοντικών γενεών,** θα επενδύει περισσότερο, θα **κάνει μεγαλύτερες δαπάνες για τη βελτίωση της υγείας και της παιδείας, για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος** κ.ά. **Διότι,** το ανθρώπινο δυναμικό αποτελεί **βασικό κεφάλαιο** για την οικονομική ανάπτυξη **όταν** διαθέτει εξειδίκευση και υψηλή τεχνολογική κατάρτιση. **Ο κατάλληλα εκπαιδευμένος άνθρωπος** γίνεται ο πολυτιμότερος παράγοντας οικονομικής προόδου

Ο ρόλος του κράτους στην οικονομία και η ιστορική του εξέλιξη Οικονομικά συστήματα

Ιστορική αναδρομή

- **Μεσαιωνική Ευρώπη**

Στη μεσαιωνική Ευρώπη όπου αρχικά δεν υπήρχαν κράτη-έθνη, η διοίκηση ήταν τοπικού χαρακτήρα το ίδιο και οι οικονομίες, όπου μεγάλο ρόλο έπαιζαν ομάδες ομοειδών κλειστών επαγγελμάτων οι λεγόμενες συντεχνίες».

- **15^{ος} αι. Μερκαντιλισμός**

Η ανάπτυξη από το δέκατο πέμπτο αιώνα του ατομικιστικού. αλλά και του «εμποριοκρατικού» πνεύματος (επέμβαση του κράτους στις εισαγωγές, εξαγωγές, ανάπτυξη της βιοτεχνίας κτλ.), ήρθε σε σύγκρουση με τους τοπικούς περιορισμούς του εμπορίου, με αποτέλεσμα οι τοπικοί θεσμοί και οι συντεχνίες να υποχωρήσουν και βαθμιαία να διαλυθούν και να εμφαστεί το κράτος-έθνος, που αρχικά είχε τη μορφή της απόλυτης μοναρχίας. Η ανάπτυξη του κράτους-έθνους επέδρασε στην οικονομία με την εμφάνιση του εμποριοκρατισμού (μερκαντιλισμος). που έδινε έμφαση στην έννοια του ισχυρού κράτους σε αντίθεση με τα κράτη του μεσαίωνα, όπου η επιρροή της κεντρικής εξουσίας ήταν πολύ χαλαρή και την πραγματικη εξουσία εξασκούσε ο τοπικός άρχοντας. Το κράτος-έθνος σύμφωνα με τις αντιλήψεις αυτές έπρεπε να παρεμβαίνει ιδιαίτερα στους τομείς του εξωτερικού εμπορίου. της βιομηχανίας, γεωργίας και στην ανακούφιση των φτωχών.

- **18^{ος}-19^{ος} αι.**

Η ανάπτυξη της βιομηχανίας με τη μεγάλη βιομηχανική επανάσταση του 18ου και 19ου αιώνα έγινε κάτω από καθεστώς ελεύθερης επιχείρησης και δημιούργησε μεγάλες εισοδηματικές και κοινωνικές αντιθέσεις μεταξύ εργατών και εργοδοτών. Το πολύ χαμηλό επίπεδο των εργαζομένων από την άποψη της υγείας και εκπαίδευσης ανέλαβε τελικά να καλύψει το κράτος.

- **Φιλελευθερισμός-καπιταλισμός**

Η παρεμβατική όμως πολιτική του κράτους ήρθε με τη σειρά της σε σύγκρουση με το

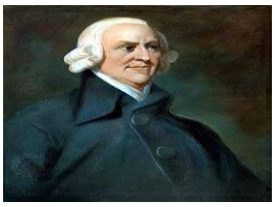

ατομικιστικό πνεύμα, την ανερχόμενη αστική τάξη και την ανάπτυξη της ατομικιστικής ελεύθερης επιχείρησης. Ο οικονομικός φιλελευθερισμός υποστηρίζει τον περιορισμό των εξουσιών του κράτους Η παρέμβαση του κράτους στην κοινωνική ζωή πρέπει να περιορίζεται στο ελάχιστο όριο που είναι δυνατό, για να παράσχει ασφάλεια στους πολίτες και να εξασφαλίζει σε κάθε άτομο χωριστά τον μεγαλύτερο δυνατό χώρο ελευθερίας για την επιδίωξη των σκοπών του. Η ιδέα του laissez-faire, του ότι δηλαδή τα συμφέροντα μιας κοινωνίας εξυπηρετούνται καλύτερα, αν κάθε άτομο αφήνεται ελεύθερο να ακολουθήσει το δικό του ατομικό συμφέρον χωρίς καμιά ανάμειξη του κράτους, επικράτησε τελικά με αποτέλεσμα να κυριαρχήσει η ιδιωτική επιχείρηση και να περιοριστεί στο ελάχιστο η συλλογική δράση μέσω του κράτους. Η παρέμβαση του κράτους στην οικονομική ζωή γινόταν αισθητή μόνο σε περίοδο πολέμου, καθώς και στους τομείς της δικαιοσύνης και σε πολύ περιορισμένο βαθμό στην ανακούφιση των φτωχών.

- **20ος αι.**

Σοσιαλισμός

Η επανάσταση που σφράγισε την ιστορία του κόσμου τον 20^{ο} αιώνα ήταν η **οκτωβριανή επανάσταση στη Ρωσία το 1917.** Αποτέλεσε την πρώτη οργανωμένη αντίδραση στο καπιταλιστικό σύστημα με την υιοθέτηση του σοσιαλισμού. Η Σοβιετική Ένωση μεταβλήθηκε λόγω του κομμουνιστικού καθεστώτος αλλά και λόγω του μεγέθους και της στρατηγικής σημασίας της σε «αντίπαλο δέος» για τις φιλελεύθερες κυβερνήσεις της υπόλοιπης Ευρώπης. Σύμφωνα με τον Μαρξ στον καπιταλισμό δεν αποδίδεται στους εργάτες η αξία της εργασίας που παράγουν. Η εργατική τάξη (το *«προλεταριάτο»*)υποφέρει στο καπιταλιστικό σύστημα. Οι εργάτες που εκμισθώνουν την εργασία τους καταντούν να μην είναι τίποτα περισσότερο από εμπορεύματα στην αγορά, αντικείμενα εκμετάλλευσης από τους αστούς καπιταλιστές (*τη «μπουρζουαζία»)*. Κατά την πρόβλεψη του Μαρξ Το προλεταριάτο θα επαναστατήσει εναντίον της μπουρζουαζίας.

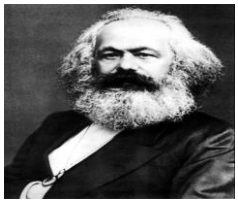

Αυτό που θα ακολουθήσει θα είναι ένα **στάδιο σοσιαλισμού** με τρία χαρακτηριστικά:
• Δικτατορία του προλεταριάτου.
• Ιδιοκτησία όλων των μέσων παραγωγής από το κράτος.
• Αμοιβή του καθενός ανάλογα με την εργασία του.

Κομμουνισμός

Το στάδιο του σοσιαλισμού θα διαδεχθεί ένα στάδιο κομμουνισμού με τα εξής χαρακτηριστικά:
• Επικράτηση μιας αταξικής κοινωνίας.
• Εξαφάνιση του κράτους.
• Λειτουργία των μέσων παραγωγής από εθελοντικές ενώσεις που θα μεριμνούν για την ικανοποίηση των κοινωνικών αναγκών.
• Αμοιβή του καθενός ανάλογα με τις ανάγκες του.

Κρατικός παρεμβατισμός

Από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, ιδίως όμως μετά την **οικονομική κρίση του 1929**, ο φιλελευθερισμός υιοθετεί την αντίληψη ότι το κράτος πρέπει να παρεμβαίνει στην οικονομία. Κύριος εμπνευστής του **κρατικού παρεμβατισμού** υπήρξε ο Βρετανός οικονομολόγος **Τζον Μέιναρντ Κέινς** (John Meynard Keynes, 1883 – 1946 , ο οποίος υποστήριζε ότι, για να λυθεί το πρόβλημα της ανεργίας που αντιμετώπιζε ο δυτικός κόσμος μετά το κραχ της Νέας Υόρκης (1929), θα πρέπει να παρέμβει το κράτος και χρηματοδοτώντας την οικονομία και τις επιχειρήσεις να δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας.

- **20ος αι. Κοινωνικός και οικονομικός ρόλος του κράτους**

Το κράτος στη σύγχρονη εποχή εξασκεί μια σημαντικότατη επίδραση στην οικονομία. Η παρέμβαση του κράτους στην οικονομία δεν ήταν πάντοτε τόσο διαδεδομένη και αυτονόητη, όπως σήμερα θεωρείται. Στις αρχές ακόμα του περασμένου αιώνα ήταν πολύ περιορισμένη και οι επικρατούσες πολιτικές απόψεις υποστήριζαν ότι πρέπει να μείνει αμετάβλητη και σε πολύ χαμηλό επίπεδο. Ο ρόλος του κράτους αυξήθηκε σημαντικά με τη σταδιακή δημιουργία των αντίστοιχων δημόσιων υπηρεσιών, για να πάρει με την πάροδο του χρόνου τη σημερινή του μορφή, όπου το κράτος διαθέτει τη δύναμη και τα μέσα να επιβάλει στους πολίτες του τις θέσεις και τις απόψεις του. Παράλληλα με την ανάπτυξη του ρόλου του κράτους αναπτύχθηκε σε πολλές χώρες και ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης που ανέλαβε

τη διαχείριση και διοίκηση των κοινωνικών υπηρεσιών στο τοπικό επίπεδο (υγεία, εκπαίδευση, βοήθεια φτωχών) πολλές από αυτές τις υπηρεσίες ήταν πριν στα χέρια ιδιωτών.

Η παρέμβαση του κράτους στην οικονομία εκδηλώνεται με τη μορφή της δημοσιονομικής πολιτικής που επιτελεί τρεις λειτουργίες:

1. *Οικονομική πολιτική* (απασχόληση, οικονομική ανάπτυξη, εμπόριο κ.λπ.)
2. *Ικανοποίηση συλλογικών αναγκών της οικονομίας* (υγεία, άμυνα, εκπαίδευση, εσωτερική ασφάλεια κ.λπ.)
3. *Κοινωνική πολιτική* (εξασφάλιση δίκαιης κατανομής των οικονομικών αγαθών στον πληθυσμό).

- **21ος αι. Παγκοσμιοποίηση του καπιταλισμού**

Η έννοια της εθνικής αυτάρκειας ανατρέπεται.
Τα εθνικά κράτη δεν μπορούν να κλείσουν τα σύνορά τους ακόμη και αν το επιθυμούν. Επιστρέφει ο «ατομικισμός» του παρελθόντος, η κεφαλαιοκρατία με το πιο στυγνό της πρόσωπο. Ο homo economicus κυριαρχεί ως πρότυπο επιχειρηματικής δραστηριότητας, οι αγορές παίρνουν τη θέση του κράτους, τα κεφάλαια, η γνώση, η πληροφορία διακινούνται ελεύθερα σε όλες τις περιοχές του κόσμου με σκοπό την αναζήτηση οικονομικών διευκολύνσεων που θα συμβάλλουν στη μείωση του κόστους παραγωγής και στη μεγιστοποίηση των κερδών.

Πηγές

1. Στοιχεία Οικονομίας, ΟΕΔΒ, 1985, σελ. 104-106
2. Βιομηχανική παραγωγή και ενέργεια, Γ΄τάξη γενικού λυκείου (κεφάλαιο Ι και ΙΙ) ΟΕΔΒ, 1999
3. Αρχές οικονομίας, Α΄ τάξη λυκείου (δέκατο κεφάλαιο, σελ. 133), ΟΕΔΒ, 2005
4. Πολιτική παιδεία, Α΄ λυκείου, ΙΕΠ, 2014-2015
5. Πολιτική παιδεία Β΄ λυκείου, ΙΕΠ, 2014-2015
6. Ηλεκτρονικό λεξικό οικονομικών όρων http://www.euretirio.com/2010/06/biotiko-epipedo.html
7. Ηλεκτρονικό λεξικό της κοινής νεοελληνικής http://www.greek-language.gr/
8. Wikipedia http://el.wikipedia.org/